

Pel medi ambient, l'objecció ecològica¹

Francesc Roma i Casanovas

Avui dia, anar d'excursió és una forma d'oci practicada per bona part dels habitants del nostre país. Tanmateix, l'excursionisme ha estat considerat per alguns polítics com l'esport nacional de Catalunya. Però, malgrat tot, fa temps que alguns autors parlem de la crisi -fins i tot de la mort- de l'excursionisme. Amb aquesta expressió ens referim a un canvi de model que fonamentalment es basa en la consolidació d'aquest conjunt de pràctiques com a fets preferentment esportius i l'oblit o abandonament de la part cultural de l'excursionisme. En aquest sentit, fins i tot alguna administració ha posat traves a alguns clubs que es volien definir com a esportius i culturals alhora.

Però potser el problema més greu que pateix l'excursionisme avui dia sigui la desconexió (no el conflicte) entre els nous practicants i l'excursionisme tradicional (que representen persones de més edat). En aquest context, alguns clubs no troben joves que vulguin dirigir-los i és bastant comú parlar d'un problema que s'ha vingut a definir com el relleu generacional. I és que, avui dia, el voluntarisme va car i d'aquí que calgui plantejar urgentment el debat sobre la professionalització del nostre excursionisme. Certament, en els temps que estem vivint, a les entitats excursionistes no s'hi pot fer carrera (currículum), a diferència del que havia passat en altres moments (Salvador Llobet, per exemple, va començar la seva carrera com a professor universitari gràcies a uns escrits publicats en butlletins excursionistes).

D'altra banda, socialment es valora molt la proesa tècnica i les pràctiques que exigeixin molt material. Segurament aquest fet té molta relació amb la presència d'importants empreses comercials que han sabut aprofitar el mercat que els i les excursionistes representem. Possiblement siguin aquestes empreses les més interessades -mai, però, les úniques- a promocionar la competició dins de les nostres pràctiques.

El tema de l'envelliment dels membres socialment actius de les nostres entitats i la inexistència de canvi generacional dins de les mateixes planteja un dels problemes més importants de l'excursionisme del nou mil·lenni. Es tracta del fet que les persones que manen o dirigeixen les entitats excursionistes (o bé que es creuen autoritzades a fer sentir la seva veu) sembla que continuïn pensant que l'excursionisme d'avui dia és com el d'abans. I no ho és, ni de bon tros.

Avui dia, l'excursionisme -ens agradi o no- és una forma més o menys singular del turisme. I, si no, mireu com analitzen les noves pràctiques

¹ Aquest text recull la meua aportació a l'acte de suport a l'Eurocongrés que va tenir lloc a la seu del Centre Excursionista de Catalunya el Nadal de 2002-2003.

esportives a la natura els estudiosos del fet turístic: turisme d'aventura, turisme verd, turisme actiu, ecoturisme, turisme rural... totes elles -excepte l'esquí alpí- branques del que es coneix com a turisme alternatiu.

Així doncs, si l'excursionisme és una branca més o menys original del turisme alternatiu cal que, com en tota forma de turisme, les nostres pràctiques excursionistes siguin limitades pel bé del medi ambient. Anatema diran alguns! Sentit de la realitat, proposem els altres: si abans els excursionistes havien estat l'avantguarda de la lluita ecològica, avui dia sembla que ens haguem convertit en un dels problemes (potser menors) per al nostre medi ambient. Així ho acaba de reconèixer un informe auspiciat per la Comissió Europea que s'acaba de publicar darrerament en el qual es llegeix que algunes formes dels esports d'aventura, sobretot els fora pista poden ser molt destructives fins i tot a petites dosis (i l'informe cita explícitament els casos de l'esquí, l'excursionisme i la BTT).

Pel que fa a les repercussions sobre el medi ambient, el problema més important de l'excursionisme és que ningú és capaç de poder garantir que és un/una excursionista. O sigui, en què es diferencia d'un/una turista?

L'excursionista és qui té una tarja de la FEEC? O potser són aquelles persones que fan un curset? O els qui paguen la quota d'una entitat excursionista? Com veiem, avui dia (però potser sempre ha estat així), resulta impossible definir què és ser excursionista sense caure en consideracions morals i sociopolítiques que no facin olor de resclosit o de pràctica elitista. Per això es planteja el problema que cal limitar els drets i les pràctiques de tots els excursionistes per evitar que uns "mals" excursionistes acabin degradant el nostre medi.

I és que l'excursionisme català no només ha perdut el tren de l'ecologia, sinó que s'està convertint en un factor de degradació ambiental. Certament, vist amb una mica de perspectiva, l'excursionisme no es pot comparar amb altres activitats molt més nefastes per al medi ambient (els projectes de construcció del Quart Cinturó, del túnel de Bracons, d'expansió d'algunes pistes d'esquí, etc.). Però això no ens ha d'impedir reconèixer la seva responsabilitat ecològica: el coll Pregon, al Montseny, és ple d'escombraries dutes fins allà per excursionistes, els quals, a més a més, han provocat un procés erosiu força visible en fer drecera per arribar abans al cim del Matagalls o per baixar-ne. En altres llocs, voltors, rapinyaires o altres animals han hagut de canviar els seus hàbits i els seus territoris seculars pel pas d'escaladors, barranquistes o marxaires (darrerament un jutge ha prohibit l'accés fins i tot a peu als cingles de Bertí per protegir la darrera parella d'àguiles que hi feia estada)².

Però, possiblement estiguem d'acord en què la major part de la responsabilitat que els i les excursionistes tenim en la degradació ecològica es derivi del nostre gloriós passat (i no tant de les nostres accions presents

² Aquest article es va escriure originàriament fa més d'un any. Darrerament, el jutge ha condemnat l'alcalde d'aquest poble (Bigues i Riells) a 6 mesos de presó pel tema esmentat.

sobre el medi). Els i les excursionistes hem estat els agents més importants en la popularització de la muntanya, i som nosaltres els qui hem fet afeccionar la gran massa del país als paisatges bells, a la pràctica de l'esquí, del càmping, etc. I és aquesta freqüentació, que hem potenciat sense pensar massa en les seves conseqüències, el que pot estar posant en perill certs ecosistemes.

Davant d'aquesta situació, em demano si el futur no passarà per l'objecció de consciència: haurem de callar i no proposar nous itineraris perquè no es degradin els racons més bells del nostre país?

Sant Martí de Centelles, desembre de 2002 (revisat desembre 2003)